

KANSALLINEN METSÄSTRATEGIA LAUSUNTO, Y-VASTUUALUE LUONTO JA VESI

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toimintaympäristö on muuttunut ja muuttuu ympäristötietoisuuden kasvun myötä. Puuta käyttävässä teollisuudessa tulisikin entistä enemmän painottua vähemmän puuta tarvitsevien ja korkeamman jalostusasteen tuotteiden kehittämiseen. Yhdessä puurakentamisen kanssa ne voisivat toimia pitkäikäisinä hiilen sitojinä. Myös öljypohjaisten tuotteiden korvaaminen puupohjaisesta materiaalista valmistetuilla tukisi tätä seikkaa. Puu on rajallinen raaka-aine, ja se tulee käyttää korkean jalostusasteen tuotteisiin. Puun käyttöön kohdistuu runsaasti erilaisia toiveita, jotka eivät voi toteutua samanaikaisesti.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle tulee antaa riittävä painoarvo, koska se osaltaan asettaa rajat kasvupolitiikalle. Kansainvälisessä politiikassa tulee etsiä monimuotoisuutta tukevia, meille sopivia, toimenpiteitä. Välttämättömän muutoksen vastustaminen tai pyrkimys hidastaa metsäalan uudistumista ei ole Suomen etu pitkällä tähtäimellä.

TAHTOTILA

Edelliseen viitaten, ensimmäiseksi strategiseksi päämääräksi tulee lisätä: ”Metsätaloustoimet eivät aiheuta uhkaa tärkeille ekosysteemipalveluille.” Se muodostaa kehyksen, jonka puitteissa muut päämäärät ovat mahdollisia.

Tahtotilan tärkeä päämäärä on hyvinvointia metsistä ja metsille. Luonnoksessa on kuvattu hyvin metsien tärkeys kansantaloudelle, ja tuotu esiin metsien ihmiselle tarjoamaa hyvinvointia. Metsien hyvinvointia ei kuitenkaan tule ajatella suppeasti vain taloudellisesti tuottavana, terveenä puustona. Metsän hyvinvointi perustuu hyvinvoivaan metsäekosysteemiin. Hyvinvoiva metsäekosysteemi turvaa puun tuotannon lisäksi metsäluonnon monimuotoisuuden ja kaikkien ekosysteemipalveluiden säilymisen.

Yhdyskunnan toiminnan kannalta puhtaan veden saanti on keskeinen elinehto. Siksi pohjaveden muodostumisalueiden toimintakyvyn turvaaminen puhtaan veden tuottamiseksi on muuttuvissa ympäristöolosuhteissa tärkeää. Metsätalous on laaja-alaisuutensa vuoksi keskeinen maankäyttömuoto myös pohjavesialueilla. Se miten metsätaloudessa toimitaan pohjavesialueilla ei ole yhdentekevää. Näillä alueilla tulisi nopeasti saada yleiseksi käytännöksi menettelytavat, jotka turvaavat puhtaan pohjaveden muodostumisen. Avohakkuut maaperän käsittelyineen ja lannoituksineen eivät tätä ehtoa täytä.

Selkeänä strategisena tavoitteena tulee olla hakkuumäärien pienentäminen, mikä voidaan tehdä aiemmassa kohdassa mainitun teollisuuden muutoksen kautta. Samalla pitää pyrkiä puun kiertoajan pidentämiseen ja jatkuvapuiteiseen puun korjuumalliin. Metsien hakkuun vähentäminen on myös ilmastonmuutoksen ja yhteiskunnan kannalta oleellinen toimenpide, sillä metsien hiilinielun heikkeneminen johtaa väistämättä lisääntyviin päästövähennystavoitteisiin muilla yhteiskunnan sektoreilla.

Strategisissa päämäärissä on esitetty monia ympäristön kannalta hyviä tavoitteita, mutta ne ovat ristiriidassa aktiivisen käytön kanssa. Siitä seuraavissa kohdissa.

HANKESALKKU JA KÄRKIHANKKEET

Metsien kasvu

Avoimien maiden metsittämisessä tulee ottaa huomioon puustoltaan avoimet luontotyypit, kuten niityt, kedot, laitumet ja paahdeympäristöt, jotka ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta erittäin arvokkaita.

Metsien uudistamistoimenpide, eli puuston mahdollisimman nopea lisääminen viittaa edelleen nykykäytäntöön, jossa metsiä käsitellään peltoina. Se ei ole pitkällä tähtäimellä kestävä. Tässä kohdassa pitäisi tukea nimenomaan luontaista uudistumista. Maaperän muokkauksesta tulee luopua. Se nopeuttaa eroosioita sekä vapauttaa hiiltä paitsi ilmaan, myös pohjaveteen - muiden ravinteiden ohella. Hapettoman pohjaveden purkautuminen vesistöihin lisää pintavesien rehevöitymistä ja hapettomia pohjia ja sitä kautta metaanipäästöjä. Pohjavesi pitää muistaa paitsi pohjavesialueina, myös kokonaisuutena. Noin kolme neljäsosaa kierrossa olevasta makeasta vedestämme on pohjavetenä. Sen laatua ei saa huonontaa.

Lannoituksia tulisi vähentää, eikä lisätä. Niistä osa valuu väistämättä suoraan pintavesiin ja suurempi osa liukenee pohjaveteen huonontaan sen laatua, mikä aiheuttaa pintavesien rehevöitymistä. Myös tässä puun laatu pitää ottaa esille. Ei tule pyrkiä siihen, että luontaisesti karummista kasvupaikoista tehdään lannoittamalla reheviä. Näin ei saada tiheäsyistä laatupuuta. Osin hupenevien lannoitevarojen paljon energiaa kuluttavaa tuotantoa ei kannata tuhata metsiin. Ylipäätään tulee kyseenalaista tavoite, jossa pyritään maksimoimaan metsien kasvu muiden arvojen kustannuksella.

Metsän puutuhoihin voidaan varautua parhaiten suosimalla luontaisen uudistuksen kautta syntyneitä, pääosin sekametsiä.

Toimenpiteissä ei mainita luontaista uudistamista ja jatkuvaa kasvatusta. Niiden tulee kuitenkin olla päätavoitteet puun korjuussa. Tämä tukisi myös muita metsästä saatavien hyödykkeiden käyttöä ja virkistystä. Erityisen tärkeää metsänkäsittelytapojen muuttaminen on turvemaidella sekä vesiensuojelun että hiilipäästöjen kannalta. Jatkuvapeitteisen kasvatuksen vaihtoehtoa metsänkasvatuksessa tulee aktiivisesti markkinoida metsänomistajille.

Vesiensuojelun ja maisema-arvojen kannalta myös rantametsien uudistamiseen tulee kiinnittää aiempaa suurta huomiota. Vaihtelevan levyiset suojakaistat perustuen muun muassa eroosioriskimallinnukseen tukevat tätä tavoitetta. Nämä suojakaistat tulee ottaa käyttöön koko valtakunnan alueella ja markkinoida vaihtoehtoa metsänomistajille.

Puun korjuuta tulee kehittää ja ajoittaa niin, että metsäteiden määrää ei enää tarvitse lisätä. Jokainen uusi tiekilometri on pois vihreästä kasvialueesta, mikä myös vähentää hiilen sidontaa. Rajalliset resurssit kannattaa kohdentaa nykyisten väylien ylläpitoon.

Elonkirjo

Esitetyt toimenpiteet ovat riittämättömiä. Metsiemme elonkirjon tulevaisuus ratkaistaan pitkälti talousmetsissä, ks. edellinen kohta. Silti tarvitaan Helmi- ja METSO-ohjelmia ja niille riittävät resurssit. Näin saadaan arvokkaimmat alueet suojeluun ja palautettua muuttuneiden alueiden luontainen toimintakyky.

Vesiensuojelutoimenpiteitä ei käytännössä tarvita, jos maaperää ei muokata ja ojituksista sekä lannoituksista luovutaan. Samalla säästyvä rahaa suunnattavaksi luonnontilaa palauttaviin toimenpiteisiin.

Elonkirjon osalta panostuksia on myös suunnattava entistä enemmän vesiensuojelun parantamiseen, nyt strategia on tältäkin osin riittämätön eikä huomioi esim. viimeaikaisia tutkimustuloksia ojitusten pitkäaikaisvaikutuksista. Jo strategian tasolla tulisi linjata tavoitteeksi soiden ja pienvesien merkittävä ennallistaminen, sekä huomioida Suomen kansainväliset sitoumukset monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi.

Strategialuonnoksessa esitetty Metka-järjestelmän mukainen suometsien suunnittelun toimintamalli ja valuma-alue tarkastelut on tärkeitä toteuttaa, koska niillä todennäköisesti saadaan aiempaa paremmin vähennettyä turvemaiden metsätalouden haitallisia vesistö- ja ilmastovaikutuksia. Erilaisiin elinympäristöjen kunnostus- ja ennallistamishankkeisiin on tarjolla hyvin rahoitusta ja toimintaympäristön muutosten perusteella tarve kunnostuksille on tulevaisuudessa suuri. Tällä hetkellä on monilla alueilla suuri puute suunnittelijoista ja erityisesti urakoitsijoista, joilla on riittävästi osaamista elinympäristökunnostuksiin, kuten luonnonhoitohankkeisiin. Toimijoiden määrän ja osaamisen kasvattaminen pikaisesti tulisi olla tärkeänä strategisena tavoitteena.

Metsästrategiassa on esitetty toimenpiteenä keinojen kehittäminen ravinteiden ja hiilen kiinniottoon vesistökuormituksen pienentämiseksi. Erityisesti orgaaninen vesistökuormitus on viime vuosina nähty ongelmana ja se on aiheuttanut paljon keskustelua. Puupohjaisten materiaalien käyttämistä täydentävänä toimenpiteenä erilaisten vesiensuojelurakenteiden, kuten virtaamansäätöpatojen ja laskeutusaltaiden, yhteydessä tulisi edistää ja saada osaksi valtavirtaa kunnostushankkeissa. Puuaineksen käytöstä on saatu hyviä kokemuksia aiemmissa tutkimuksissa. Vesistökuormituksen vähentämisen ohella puupohjaisten materiaalien käyttö lisää myös biologista monimuotoisuutta. Puumateriaalia on myös usein helposti saatavilla kunnostuskohteissa.

Monimuotoisuuden kannalta yksi merkittävä ongelma on se, että metsänhoitotoimet perustuvat paljolti suosituksiin; hakkuiden toteuttamistapa ja luontoarvojen huomioon ottaminen on niiden tekijän omassa harkinnassa. Metsälakikaan ei ole tässä asiassa riittävän täsmällinen eikä tavoitteellinen: esim. arvokkailla luontotyypeillä (ns. metsälakikohteet) hakkuita voidaan tehdä, vaikka alueet ovat yleensä pienikokoisia ja luontoarvoiltaan helposti heikentyviä.

Luonnoksessa listatut "elonkirjoa talousmetsissä edistävät toimenpiteet" ovat oikeansuuntaisia. Pääosa toimista on tunnistettu jo nykyisessä metsäohjelmassa, mutta toimien vaikuttavuus ei ole ollut riittävä monimuotoisuuskehityksen kääntämiseksi. Esitettyjen toimenpiteiden riittävän laajan toimeenpanon ja vaikuttavuuden varmistamiseksi on varattava riittävät resurssit niin tutkimukseen, neuvontaa kuin toimenpiteiden tukiinkin.

Uudistuminen

Strategiassa ei esitetä mitään uutta ja rohkeaa tulevaisuuden avausta puun ja metsien käyttöön. Kuitenkin tiedämme, että ympäristön huomioon ottaminen kokonaisuudessaan vaatii muutosta strategiaan, mikä pitäytyy muutamia hyviä avauksia lukuun ottamatta vanhassa mallissa. Osittain esitetyt toimet on tulkittava uudistusta hidastaviksi, esim. tavoite vaikuttaa EU-tason ja kansainväliseen metsäpolitiikkaan. Tulee muistaa, että Suomi on jo kansainvälisissä sopimuksissa sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen. Toistaiseksi siihen ei kuitenkaan ole panostettu riittävässä määrin.

Pitäisi pyrkiä laatuun, ei määrään. Ja koulutuksessa painotusta edellä kuvattuihin uudenlaisiin tapoihin puun korjuussa ja käytössä. Pitkäikäisten puutuotteiden kehittäminen ja sitä tukeva tutkimus ovat tärkeitä toimenpiteitä ja tulee lisätä listaan.

Metsäalalla on viime vuosina panostettu erilaisten, muun muassa vesien- ja luonnonsuojelutyötä edistävien, paikkatietoon pohjautuvien aineistojen ja mallien kehittämiseen. Työtä on tulevaisuudessa syytä jatkaa. Erityisesti tulisi panostaa siihen, että hankkeiden tuloksina syntyneet aineistot tulisivat mahdollisimman laajaan käyttöön metsätaloustoimijoilla, jotta niillä olisi vaikuttavuutta. Yhtenä esteenä on tällä hetkellä metsäsektorin laajuus ja hajanaisuus ja kunkin

toimijan toisistaan poikkeavat järjestelmät. Strategisena tavoitteena tulisi olla myös panostaminen aineistojen helppokäyttöisyyteen sekä eri hallinnonalojen yhteistyöhön niiden laatimisessa ja käytössä.

MUUTA

Johdannossa mainitut suojeluprosentit on syytä tarkistaa ja selittää mitä ne tarkoittavat. Etelä-Suomen metsien suojelutilanne on riittämätön.

Metsä kokonaisuudessaan on Suomen tärkein luonnonvara vesien ohella. Elonkirjon ja samalla vesien tilan parantamien edellyttää muutosta metsiemme käyttöön. Esitetty strategia ei tue tätä näkemystä, vaan nykyistä toimintaa, joka on luonnon ja ihmisten näkökulmasta kestäväntä.